

FILOZOFICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

Zápis o obhajobě disertační práce

Akademický rok: 2023/2024

Jméno a příjmení studenta: Mgr. Ondřej Kvapil
Identifikační číslo studenta: 15099564

Typ studijního programu: doktorský
Studijní program: Filozofie
Studijní obor: Filozofie
ID studia: 472242

Název práce: Navždy zavřít oči: Husserl, Sartre a smrt
Pracoviště práce: Ústav filosofie a religionistiky (21-UFAR)
Jazyk práce: čeština
Jazyk obhajoby: čeština
Školitel: prof. PhDr. Pavel Kouba
Oponent(i): prof. doc. PhDr. Ivan Blecha, CSc.
doc. Mgr. Václav Němec, Ph.D.

Datum obhajoby: 26.01.2024 **Místo obhajoby:** Praha
Termín: řádný

Průběh obhajoby: Předseda komise profesor Miroslav Petříček přivítal studenta, oponenty, členy komise, veřejnost a oznámil program obhajoby. Školitel profesor Pavel Kouba představil kandidáta magistra Ondřeje Kvapila, popsal jeho průběh studia, přičemž vyzdvihl jeden výrazný a chvályhodný rys – četné Kvapilovy pedagogické aktivity na pracovišti ÚFAR a na zahraničních institucích, zdůraznil i další přednosti kandidáta jako například zdařilé postupové práce, konzultace s předními expertkami a experty v oboru v rámci zahraničních pobytů či účast na mezinárodních konferencích.

Poté vystoupil autor práce Ondřej Kvapil s úvodním vstupem. Rozhodl se detailně nepopisovat badatelské výstupy, ale spíše se soustředil na motivace práce a její uvedení v současném kontextu. V disertační práci Kvapil analyzoval pojem smrti u Jean-Paul Sartra a Edmunda Husserla, k tématu formuloval i vlastní stanovisko. Dle slov autora základní tezí jeho práce je, že smrt se odhaluje pouze v myšlení (nikoli v emocionálních reakcích, představách apod.), přičemž myšlení tohoto fenoménu nutně vyvolává filosofické otázky. Autor následně téma přiblížil poukazem na nedávné tragické události masové strelby na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. V kontextu této tragédie se dle Kvapila ukazuje Sartrova teze, že smrt je vždy absurdní, nesmyslná a neočekávatelná. Kvapil pak přešel k bližšímu uvedení Sartrovy pozice, kterou, proti tradičnímu a rozšířenému čtení, interpretuje v návaznosti na myšlení Husserla. Autor se vymezil proti takzvané epikurejské interpretaci, ta jde podle něj proti literě i intenci Sartrových textů. Sám Kvapil však v práci závěry Sartra odmítá, dekonstruuje jeho argumenty o tom, že smrt nelze myslet, a dospívá k vlastní tezi, že smrt lze postihnout jedině

myšlením.

Po úvodu oponent profesor Ivan Blecha představil posudek. Blecha shrnul, že nemá žádné zásadní výhrady z hlediska akademických kompetencí kandidáta. Předložil několik otázek k diskuzi. Například poukázal na to, že Sartre naznačuje, že smrt nemusí být jen absurdní a cizí, ale může zásadním způsobem zasahovat do lidského života a osobních projektů, a to například skrze sebevraždu, která k nám promlouvá, a stírá tak hranici mezi „mojí“ a „cizí“ smrtí; tuto připomínku demonstroval na činu Jana Palacha. Blecha se vyjádřil i k literárnímu stylu práce, jež obsahuje časté osobní poznámky, příklady či reflexe prožitků, což však dle oponenta patří ke stylu existenciální filosofie. Práce byla doporučena k obhajobě.

Následně se vyjádřil druhý oponent docent Václav Němec. Nejprve vyzdvihl přednosti práce, ocenil originalitu samotného záměru propojit Husserla a Sartra; kladně hodnotil nesamozřejmý a inovativní výklad Sartrovy a Husserlovy pozice, za zdařilé a přesvědčivé označil Kvapilovo odmítnutí epikurejského čtení Sartra. Poté Němec nastínil výhrady detailně zpracovány v posudku. Jednak kritizoval samotnou formu a metodu práce – „esejistická“ forma je podle Němce někdy na úkor preciznosti výkladů původních děl; v práci se občasné stírá jasný rozdíl mezi interpretací, polemikou a autorovou vlastní pozicí. Ilustrace a příklady z vlastního života, které Kvapil používá, dle Němce někdy nedobře ilustrují teorie, které jsou vykládány. V práci dle oponenta chybí jasný závěr a rekapitulace, někdy se objevují gramatické chyby. Oponent Václav Němec vznesl i několik věcných námitek či podnětů k diskuzi. První část připomínka se týkala výkladů myslitelů, kterým se Kvapil v práci věnuje. V expozé Sartrovy pozice oponent nenašel důkladné vysvětlení distinkce mezi smrtelností a konečností, vztah jedinečnosti a smrti či vysvětlení Sartrovy představy o smrti jako „znicování nicování“, podle Němce chybí i představení možných modalit zakoušení smrti. Němec dále upozornil na potenciálně větší radikalitu smrti u Sartra, než jak ji autor konceptualizuje. Kvapil podle Němce využívá pro popis fenoménu smrti, stejně jako pro popis svobody, pojem „křehkosti“ – smrt jako něco, co vnáší křehkost do našich projektů – nicméně dle Němce je Sartrův pojem silnější a radikálnější než „nicující“ distance vůči danému a minulému, která spočívá v základu

svobody. V práci dále dle Němce chybí seriózní výklad Heideggerova existenciálního pojetí smrti, stejně tak by uvítal zmínku o vytěšňování smrti či zapominání na smrt. Oponent dále vznesl námitku ke koncepci, kterou v některých pasážích naznačuje Kvapil, že smrt živých bytostí je fatálním selháním sebezáchovy a přichází k organismu z vnější. Dle Němce toto pojetí přehlíží odlišnost mezi smrtí u člověka, u kterého smrt působí i zevnitř, jakožto součást struktury existence, a u jiných živých bytostí. Dle Němce autorova koncepce vede k tezi, že smrt člověka a živých bytostí může být sjednocena s různými úrovněmi rozpadu hmoty. Práci celkově oponent Němec označil přes výhrady za zdařilou a doporučil ji k obhajobě.

Ondřej Kvapil námítky shrnul do šesti bodů, k nimž rozpracoval detailní odpovědi, které zamýšlel postupně vylíčit. Ne na všechny však zbyl čas. Nejprve se Kvapil vyjádřil k pojmu absurdity a připomínce oponenta Blechy, a to tak, že představil svou interpretaci Sartra, podle které i smrt druhého nemůže dát smysl naší vlastní smrtelnosti, a tím zůstává absurdní. Interpretaci doložil na teoretických a literárních textech Sartra, ale i na příkladu oběti Jana Palacha, který uvedl oponent – Palachova smrt se stala absurdní, protože po ní následovala normalizace, tedy opak původní intence oběti. Následovala diskuze o tomto příkladu. Blecha se proti tvrzení

Kvapila částečně vymezil a na příkladu Palacha doložil smysluplnost jeho smrti skrze explicitní odkaz v událostech Sametové revoluce, tedy jeho smrt podle něj nebyla absurdní, ale naopak nabyla smyslu v projektech druhých, které byly v souladu s původní intencí oběti. Tuto interpretaci podpořil předseda komise Miroslav Petříček a zdůraznil aspekt, že i po smrti může přetrvat bytostný odkaz člověka, čímž se jeho smrt stává smysluplnou, nikoli absurdní. Kvapil svoji interpretaci upřesnil tak, že oběť sice může v některých případech dodat smrti smysluplnost, nicméně to nezaručuje její smysluplnost per se, tedy ve všech případech, jelikož se její původní intence může vždy zvrátit v její opak, a tedy konkrétní příklad smysluplné smrti ji nezbavuje jejího obecného rysu – čiré absurdity. Dále Kvapil zdůraznil odlišnost Sartrovy a Camusovy pozice, na jejichž komparaci se v posudku dotazoval oponent Blecha. Rozdíl spočívá v tom, že absurdita smrti u Sartra neimplikuje absurditu života jako takového, jak ji klade Camus. U Sartra Kvapil poznamenal, že smysluplnost života naopak závisí na integraci absurdity smrti. Oponent Němec uznal, že takový výklad Sartrovi v určitých ohledech odpovídá, nicméně nesouhlasil s Kvapilovým vyjádřením, že se smrtí se je možné podle Sartra „smířit“, a tedy ji plně integrovat.

Následně byl z důvodu omezenosti času učiněn návrh, aby se Kvapil vyjádřil jen k vybraným námitkám, a to především k námitce ohledně křehkosti, kterou vznesl oponent Němec. Kvapil vyjasnil distinkci, kterou v práci zavádí a využívá, mezi křehkostí „existenciální“ (smysl projektů se může zhroutit) a „smrteľnou či absolutní“ (s příchodem smrti se přeruší projekty uprostřed realizace), dále uvedl, že pojem křehkosti nefunguje jako eufemismus (jak namítal oponent Němec), jelikož jej používá v jasně vymezeném smyslu, v souladu se Sartrovým pojetím. Autor následně podal požadovaný výklad „znicování nicování“. Tento proces vysvětlil skrze hegelovský pohyb negace, přičemž ono znicování má spočívat v objektivizaci druhými, která následuje po smrti jednotlivce. Daný výklad podpořil i školitel Petr Kouba. Oponent Němec k výkladu formuloval technické výhrady, které by mohly být předmětem další diskuze.

Na závěr byla položena otázka týkající se Kvapilovy vlastní teze: Co se rozumí „myšlením“ v poslední větě autoreferátu, kde autor o smrti tvrdí: „Nejenže se odhaluje – sama o sobě – pouze mému myšlení, ale také pouze svým myšlením ji mohu sám čelit.“ Jak taková pozice vysvětluje pocity jako je strach ze smrti či jiné emocionální reakce? Dle Kvapila všechny emocionální reakce jsou možné pouze pokud rozumíme tomu, co smrt je, a tedy ji myslíme. A tím, že se snažíme porozumět, čím smrt je, se podle Kvapila nutně otevírá specifická dimenze života bytostí, které myslí, a to kladení si filosofických otázek. Tyto otázky podle Kvapila nejde vyřešit činem, ani jakkoliv jinak, ale vždy se objevují znovu a znovu.

Předseda komise Miroslav Petříček ukončil obhajobu a komise zahájila neveřejné zasedání o klasifikaci obhajoby disertační práce. Předseda komise seznámil studenta a přítomné s výsledkem obhajoby.

Klasifikace obhajoby:	prospěl/a (P)	
Předseda komise:	prof. Mgr. Miroslav Petříček, Dr.
Členové komise:	prof. doc. PhDr. Ivan Blecha, CSc.
	prof. Karel Novotný, M.A., Ph.D., DSc.
	doc. Mgr. Václav Němec, Ph.D.
	Mgr. Ondřej Švec, Ph.D.